

Önsöz

1967 yılının 10 Kasım'ında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'si'nin (o zamanki güzel adıyla) Siyaset İlmi Kürsüsü'ne (gene o zamanki kadro yokluğu nedeniyle), okutman olarak girdiğimden birkaç gün sonra; bugünkü adı, İletişim Fakültesi olan ve dört yıllık eğitim veren, o zamanlar İktisat Fakültesi'ne bağlı ve iki yıllık eğitim veren, Gazetecilik Enstitüsü'nün ikinci sınıfındaki, "Siyasal Tarih" derslerini vermeye başlamıştım. Ve bugüne dek geçen; yaklaşık 40 yıl boyunca, kimi zorunlu aralıklar dışında, bu dersi verdim.

1980 Cuntası'nın çıkardığı, 2547 sayılı YÖK Yasası; İÜ İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü'nü, Üniversite Rektörlüğü'ne bağladı. Enstitünün yeni yönetimi bu dersi benden aldı. Şimdi geriye bakıyorum da, dünya onlara da kalmadı...

Gazetecilik Enstitüsü Öğrenci Cemiyeti, siyasal tarih ders notlarımı, 1969'da teksir ederek bir kitapçık biçiminde çoğaltmıştı. Şimdi bende bile yok. Gene zaman zaman kimi konuları teksirle çoğaltarak öğrencilerime dağıtmıştım. Elimde, bunlardan da hiç kalmadı. artık bu notları bir kitaba dönüştürmenin zamanı gelmişti ama, doğrusu çekiniyordum. Zira, o dönemde yeterince "birikimim" olmadığını

düşünüyordum. Ayrıca, o dönemde mevcutları pek kalmamış olsa bile; Türkçemizde aynı konuda yazılmış kitapların düzeylerini düşündüğümde, bu düzeyi tutturamamanın korkusuyla, *Siyasal Tarih* kitabını kaleme almayı sürekli erteliyordum.

Sonunda; tüm endişelerime karşın bu kitabı yazdım ve ilk baskısı, 1982 yılında İktisat Fakültesi Yayınları arasında çıktı. Ve o günden bugüne, farklı yayınevlerinin yaptığı baskı sayısı altı, ya da yedi oldu (Galiba bir de korsan baskısı olmuş...).

Siyasal tarih müfredatı, genellikle “Fransız İhtilâli” ve devrimiyle başlar. Bunun öncesi ve özellikle Türk toplumu, pek dikkate alınmaz. Ben bu yolu izlemedim. Ortaçağ’dan başlayarak, Fransız Devrimi’ni hazırlayan koşullar ve diğer gelişmeler üzerinde de durdum. Zira, tarih okumakta ve dersini vermekteki amacım; geçmişte neler olduğunu hikâye etmek değil, günümüz toplumunu ve toplumlarını anlamaktır. “Geçmişte hangi olaylar ve gelişmeler, günümüzdeki durumu ortaya çıkartmıştır?” sorusu, yanıtlamayı hedef aldığım sorudur. Bu bakımdan; Fransız Devrimi öncesini ihmal etmem, sözkonusu bile olamazdı.

Aynı biçimde, yanıtlanması gereken bir başka soru, siyasal tarih müfredatının nerede noktallanması gerektiği idi. Zira, bu alandaki kimi kitaplar, 20. yüzyıl başında noktalıyor; kimileri, Birinci Dünya Savaşı sonunda noktalıyor; kimisi, İkinci Dünya Savaşı sonunda noktalanıyordu. Hattâ, öyle siyasal tarih kitapları vardı ki, günümüze dek geliyorlardı.

Burada “siyasal tarih” ve “uluslararası ilişkiler” müfredatlarının karıştığını görmekteyiz. Zira, uluslararası ilişkiler kitapları, klasik olarak Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki gelişmelerle başlar. Bir kısmı ise, İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki olayları ve gelişmeleri başlangıç alır. Doğrusu, toplumsal bilimlerde yöntem açısından fazla bir fark olmaması beklenir. Fakat gene de, siyasal tarih eğitimiyle, uluslararası ilişkiler eğitiminin farklı biçimlerde verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ve eğer bu kitaplar ders kitabı ve öğrencilere yönelik olarak kaleme alınmışsa; her iki dersi de alan öğrenciler, (bence) gereksiz tekrar-

lar yapmış olacaklardır. Hele bu iki farklı dersin öğretim üyeleri, farklı noktalara ağırlık verirlerse, öğrencilerimizin aklının iyice karışması mümkündür.

İşte bu nedenlerden ötürü; siyasal tarih kitabımı, 19. yüzyılın sonlarında noktadım. O zamanlar, “Daha sonraları bir uluslararası ilişkiler kitabı kaleme alır ve o dönemle ilgili notlarımı değerlendiririm,” diye düşünüyordum. Fakat akademik yaşamda ağırlığı başka konulara verince, bu projemden de vazgeçmek zorunda kaldım.

Kitabın bu son baskısında, İstanbul Bilgi Üniversitesi Türk Devrim Tarihi Araştırma Merkezi Öğretim üyelerinden, Yrd. Doç. Dr. Hilal Akgül ve İ.Ü. İktisat Fakültesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Öğretim görevlilerinden, Dr. Sinan Turan’ın yaptıkları katkıların hakkını ödemem mümkün değil. Her iki öğrencime de, yürekten teşekkür ediyorum.

Hakkını ödeyemeyeceğim bir başka kişi de, kırk yıllık dostum ve İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları yöneticisi Fahri Aral oluyor. İnanılmaz titizliğiyle; kimi zaman karamsarlık girdaplarına düşseniz bile, sizi o girdaplardan çıkartan, gene sevgili Fahri Aral’ın gayretleri oluyor.

Fakat tüm bu yardımlara karşın, elinizde tuttuğunuz kitaptaki tüm eksik ve hataların sorumlusu, sadece benim.

Bu kitabı; yaklaşık 25 yıl önce, ders kitabı olarak kaleme almıştım. Fakat sayıları otuzu geçen diğer kitaplarım gibi; bunun da, salt öğrencilere değil, konuya ilgi duyan herkese hitap etmesini ve yararlı olmasını umut etmiştim.

Umarım kitap, bu amacına da ulaşır...

PROF. DR. TOKTAMIŞ ATEŞ
İstanbul, Fatih, 2004